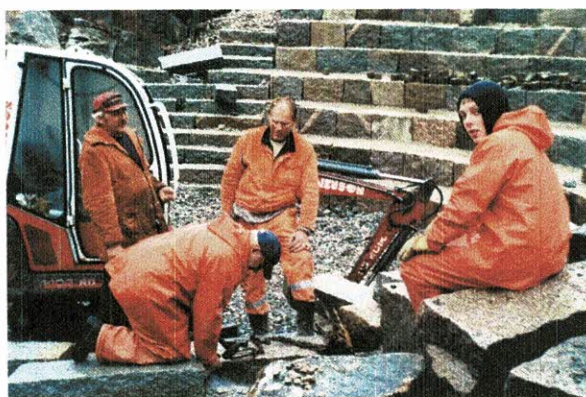

Historien om det store dugnadsløftet 2004 - 2019

Frivilligheten vår viktigste kapital

Tilegnet alle dem som deltok, støttet oss og som kommer etter oss.

De som med engasjement gikk foran

Når jeg har satt meg det mål å beskrive, først og fremst i form av bilder, den relativt korte, men svært så intensive dugnadshistorien Hvaler kulturvernforening har stått for fra 2004 og fram til 2017, så må også denne historien settes inn i en historisk sammenheng. For det er jo ikke slik at det store engasjementet som startet opp med byggingen av Brottet i 2004 sprang ut av intet. Noen hadde gått foran.

Her skal bare kort nevnes noen eksempler på arbeid og personer knyttet til dette (lista er på ingen måter utfyllende):

- Hvaler bygdehistorielag ble stiftet på Kirkeøy på 1930-tallet. Formannskapssekretær Andreas Madsen var en av de toneangivende i dette arbeidet og i utgravningene i Hvaler kirke på 50-tallet. Andreas Madsen skrev også heftet «En skjærgårdsbygd på 1700-tallet»
- Andre navn som skal knyttes til tidlig 50-talls og 60-talls arbeid med lokalhistorien er Aslak Jensen (bl.a. restaureringen av Akerøy fort), Erling Johansen og Ivar Bruu (utgravningene i Hvaler kirke) og tidligere kulturkonsulent i Hvaler kommune Kjell Bothne.
- Jan Arntzen og Randi Utgård, senere i samarbeid med Arne Martin Klausen som fikk samlet det lokalhistoriske arbeidet på Hvaler under en felles paraply i 1971 kalt Hvaler bygdesamling, senere Hvaler kulturvernforening.

Det er imidlertid ikke her historien om det lange arbeidet med Hvalers kultur og historie skal skrives, Den får komme ved en senere anledning. Bli med oss inn i det store dugnadsløftet som startet i 2004.

Makeskiftet i 2004 la grunnlaget for stor dugnadsinnsats

Fra miljøet rundt kystmuseet og bygdesamlingen var det gjennom flere år et engasjement for å erverve et område knyttet til sjøen. Jan Arntzen i samarbeid med arkitekt Per Bjar utarbeidet i den sammenheng skisser for en museumshavn ved Nordgårdsbrygga i Skjelsbusundet. De første skissene så "dagens lys" på slutten av 1990-tallet.

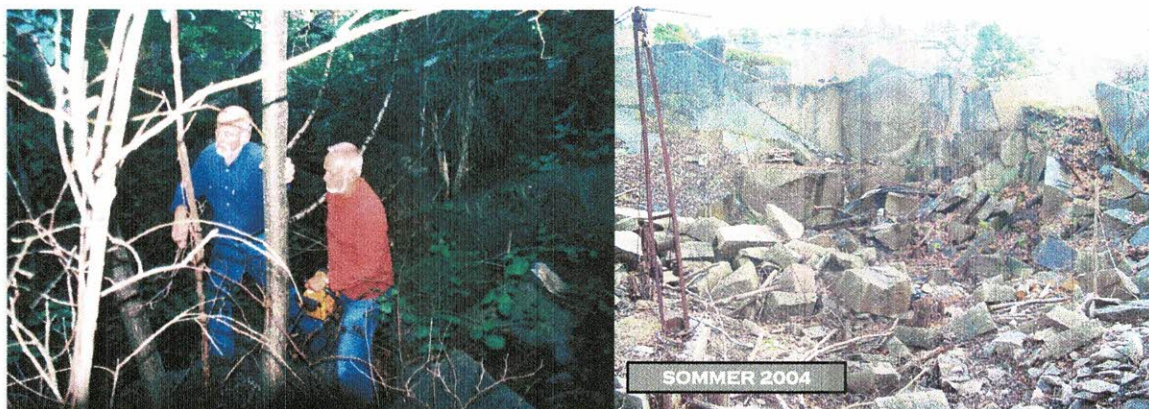
Etter at det i flere år var blitt ført "forhandlinger" om å overta området tilhørende arvingene etter Fredrikstad Stenhuggeri AS ble det i mars 2004 inngått en intensjonsavtale mellom Stiftelsen Dypedalsåsen, Hvaler kommune og arvingene etter Fredrikstad Stenindustri AS. Dette innebar et større makeskifte der Hvaler kommune stilte til rådighet arealer på Spjærøy og Vesterøy i bytte for det rundt 13 mål store området i tilknytning til Nordgårdsbrygga. Dette makeskiftet innevarslet et nytt kapittel i det kulturhistoriske arbeidet på Hvaler.

I 2003 kom lokalhistoriker Ulf Hjarðar til ordfører Paul Henriksen med ideen om en bok om stenindustrien. Bakgrunnen for dette var det forestående 100 års jubileet i 2004 for dannelsen av Hvaler Arbeiderparti. Dette var sammenfallende med jubileet for unionsoppløsningen med Sverige i 1905. Ideen og den senere realiseringen av boka «Sten» ble igjen til tanken om et musikkspill om stenindustrien, men hvor skulle dette i så fall spilles? Lot dette seg gjøre på Folkets Hus, på stranda ved Skjelsbusundet eller på Kystmuseet? Da var det at Jan Arntzen, mangeårig leder av kystmuseet, leverte den geniale ideen om å utnytte et av de gamle stenbruddene som lå innenfor de nylig

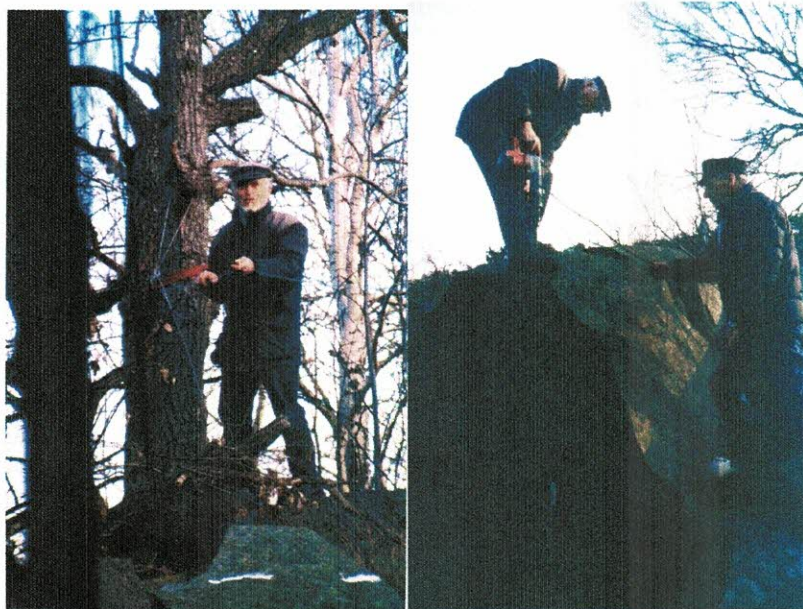
erhvervede området. Så tenkt så gjort; Fra tidlig høst 2004 til sommeren 2005, ble det utført et imponerende dugnadsarbeid i form av rydding og stensetting av Brottet med plass til rundt 500 personer. På under et år var et nedlagt og gjengrodd stenbrudd blitt omdannet til Hvalers kulturarena nr 1.

Den arkitektoniske planleggingen av Brottet foretok Jan Arntzen med hjelp av isopor, subus og stener hjemme på Bakkevik. Bildet tatt av Geir Løvli våren 2005

Jan Arntzen og daværende ordfører Paul Henriksen feller de første trærne i stenbruddet som i løpet av ett år skulle omdannes til et "gresk amfi" - Brottet. Bildene er tatt av Demokraten og Hans Petter Thøgersen sommeren 2004.

Rolf Person og Paul Henriksen var med som håndlangere da Jan Arntzen skulle stedfeste senterpunktet i Brottet høsten 2004. Rolf

Prosjektene i perioden 2004 – 2019

1. Brottet blir til september 2004 – juli 2005

En snøfattig vinter hjalp godt for et intensivt dugnadsarbeid. Helge Fredriksen, Jan Arntzen og Reidar Juul Reinertsen (i gravemaskinen). Til høyre Tore Rasmussen

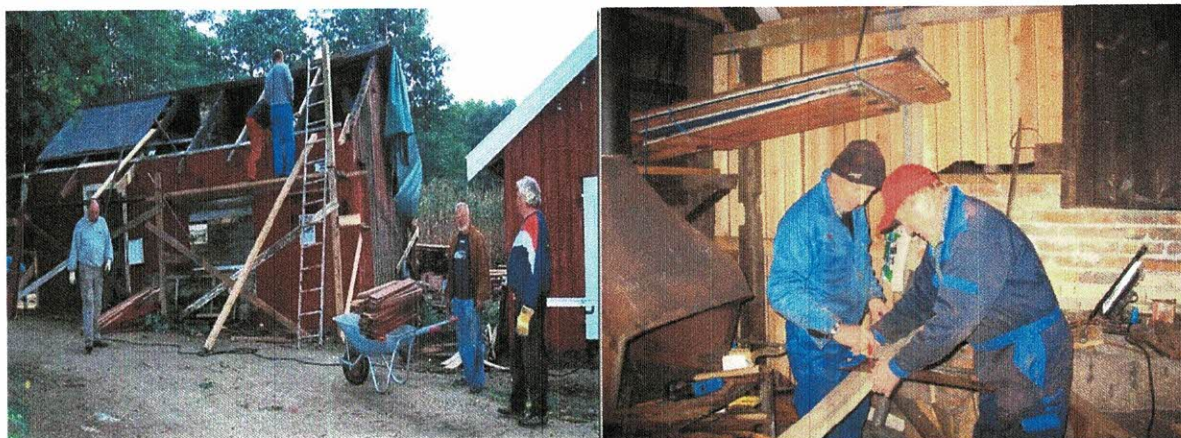

Helge Fredriksen og Kåre Johansen legger rad på rad. Bildet til høyre. Kun dager igjen til premieren

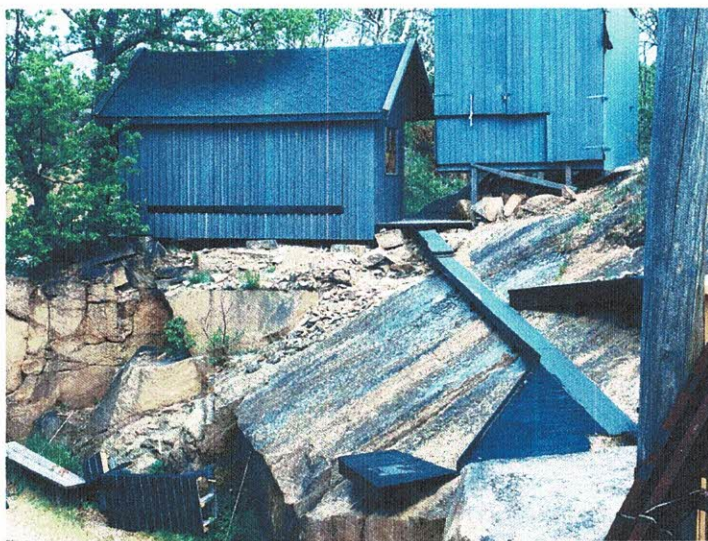
15. juli 2005 der 500 personer, med statsminister Jens Stolenberg i spissen, trampeklappet ved forestillingens slutt. En ny æra i kulturvernforeningens historie var innledet

2. Nytt tak på smia, reparasjon av taket på maskinhuset og istandsetting av essa 2006

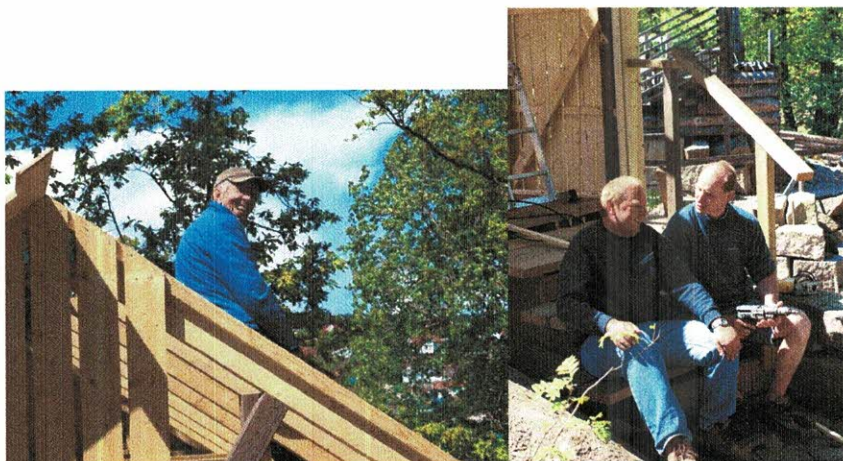

På bildene Jan ?, Lars Larsen, Carsten Henriksen, Paul Henriksen, Karl Erik Dahlstrøm og Asbjørn Lundeby

3. Tårn for lyd og lyssetting og gangveier for skuespillerne

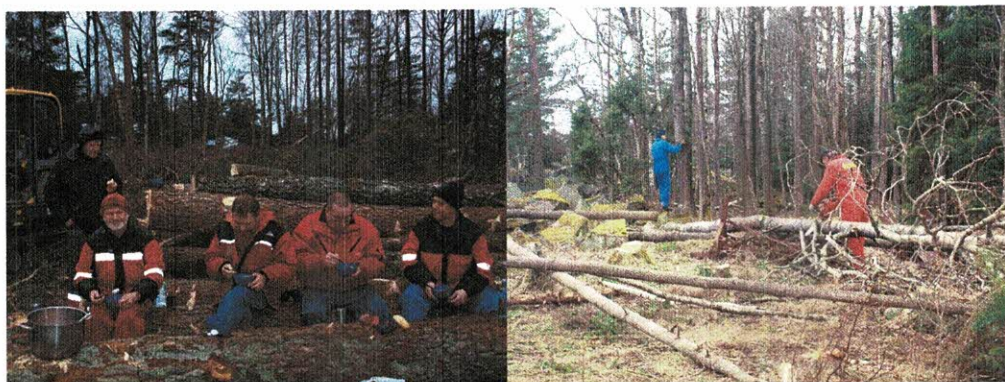

Selv om amfiet sto ferdig sommeren 2005, var på ingen måte anlegget komplett. De kommende årene ble det derfor lagt ned et stort og omfattende arbeid gjennom bygging av orkester-hus, gangveier rundt Brottet og tårn for lyd og lys med permanent strømopplegg (AL Elektriske). Tiden for tungvinte rørsystemer og lange skjøteledninger var etter hvert passé.

Kennet Baarstad, Svein Åge Iversen og Carsten Henriksen, tre glade dugnadsarbeidere på Orkester-bua

4. Parkeringsplass blir ryddet og anlagt i 2008 og 2009

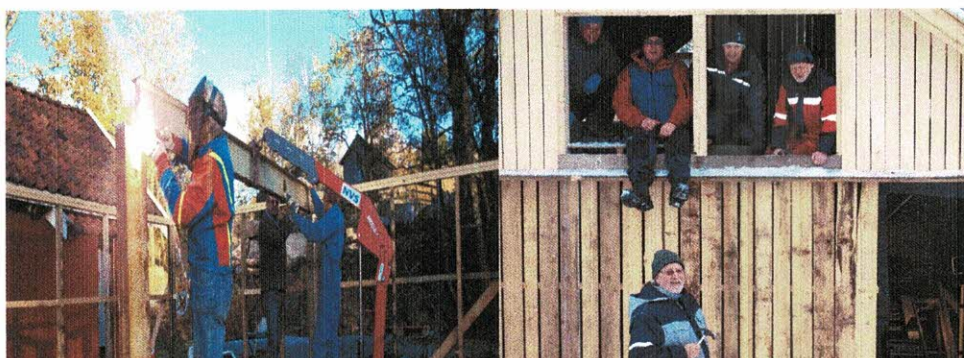
Trær tilsvarende rundt 60 favner ved ble felt før vi opparbeidet parkeringsplassen. Lån på kr 500.000,- måtte til for å finansiere denne plassen på annenmanns grunn, nødvendig men surt. På bildet til venstre: Reidar Juul Reinertsen, Paul Henriksen, Lars Larsen, Jan Vassdal og Svend Erik Svendsen. Til høyre: Kennet Baarstad og Arne Blomquist

5. Teaterbrygga 2009

Foran sommersesongen 2009, som grunnlag for stykket «Brottsjø» (gikk også i 2010), ble det laget en brygge i forkant av Nordgårdsbrygga som for ettertiden ble kalt «Teaterbrygga». Prologen i stykket foregikk her, mens resten av stykket ble spilt i Brottet. Morten Nordheim setter de første pålene i nærvær av Jan Vassdal, Arne Blomquist, Carsten Henriksen, Kennet Baarstad, Jan Arntzen og Paul Henriksen

6. Arbeidet med verkstedet 2011 - 2012

Verkstedet på 50 kvadratmeter ble bygget for å gi gode arbeidsforhold for båtgruppa som måtte forlate lokalene på Skjelsbu. Båtgruppa falt imidlertid sammen og ble lagt ned. I dag er vi glade for at verkstedet ble bygget, da dette gir gode arbeidsforhold spesielt i vinterhalvåret.

Verkstedet tar form. Til høyre: Kjetil Johannessen, Helge Olav Lilleheier, Jan Vassdal, Eivind Nappen og Paul Henriksen. Bildet til venstre: Bjørn Hoff, Arild Engh og Kennet Baarstad.

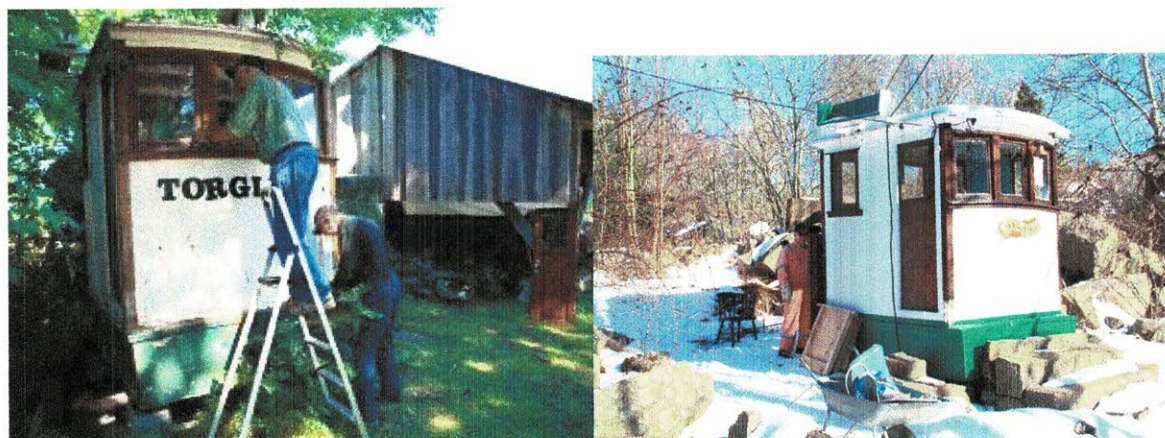
Petter og Espen Wistner ønskes velkommen som nye i dugnadsgjengen av Eivind Nappen og Jan Arntzen; «Gi dem mat så blir de lenge» - og de har blitt!

7. Ny kiosk med kjølerom ble bygget i 2012 som erstatning for fire enkle boder

De første årene foregikk salget knyttet til forestillingen fra fire salgsboder i strandområdet. Høsten 2011 startet arbeidet med ny kiosk. Til venstre: Inger Marit Fredriksen og Torild Nordeng. Grunnarbeidene er i gang: Morten Norheim (i gravemaskinen), Carsten Henriksen, Helge Olav Lilleheier, Jan Vassdal og Bjørn Hoff.

8. T/S Billetten (T/S = Teaterskipet) i 2012, ny billettbutikk

Det gamle styrehuset på fiskebåten Torglimt sto i mange år på kystmuseet før det ble klargjort for «avreise» til en ny hverdag som billettbutikk i Brottet. Her er Bjørn Hoff og Kennet Baastad i gang med sette E/S Billetten i stand. «Chiefen» selv Leif Hansen og Jan Vassdal med senere renovering av «Billetten».

9. Kystlekeplassen 2013 – 2017

Ideen til prosjektet «Kystlekeplassen», har sin bakgrunn i de danske skovlekeplassene med installasjoner og lekeapparater i grovt og «naturlig» materiale der lek, balanse-trening og læring om natur-, kultur og miljø står sentralt. Det er Gjensidigestiftelsen og Sparebankstiftelsen DNB som har gitt oss muligheten for å realisere dette prosjektet merd en avdeling på kystmuseet og en i området ved Brottet.

Tora Klevås, Paul Henriksen, Dag Skinnnes, Carsten Henriksen, Jon Eriksen og Geir Anker i gang med å legge til rette for kystlekeplassen avd. Kystmuseet med balanseapparater, husker og «hønseshus».

En Gråtass fra 1948, en «Hvalerskøyt», verdens største fiskeruse og hummerteine er bl.a. av det som har blitt en svært populære lekeplass både for fastboende og besøkende til området. Ragnar Holte er den som holder i stand og har malt Gråtass i tidsriktig farge.

10. **Amfigrotta 2011 – 2017**

De første årene med teateroppsetninger i Brottet, ga heller kummerlige forhold for skuespillere og andre aktører. Telt ble rigget opp, noe som fungerte greit på tørre og fine dager, men heller dårlig når regnet «datt ned». Det var derfor nødvendig å planlegge andre løsninger. Først og fremst var dette viktig for å sikre gode garderobeforhold, dernest for å sørge for at støtteapparatet rundt forestillingene, bl.a. lyd og lys, fikk bedre arbeidsforhold. Igjen var det Jan Arntzen, som i samarbeid med arkitekt Per Bjar, kom opp med planer og tegninger for det som ble kalt Amfigrotta, et 100 kvadratmeter stort bygg i tilknytning til amfiet. Sparebankstiftelsen DNB var en stor bidragsyter både til Brottet og Amfigrotta.

«Teltleiren» ga rom både for nødvendig sminking, omklledning og premierefeiring. Høy stemning etter gjennomført premiere 15. juli 2005. Manusforfatter på «Stenhoggern», Hans Petter Thøgersen, får en velfortjent klem av regissør Marit Moum Aune. Med glassene hevet; Paul Henriksen, Morten Milde, Nils Johnsen, Terje Breivik og Kristian Gangfløt

Første salve går av 22. oktober i 2011. Reidar Juul Reinertsen og Kennet Baarstad gjør seg klar. På bildet til høyre tidlig i 2012 er støping av sålen for Grotta i gang. Her ved Steinar Pettersen, Jan Appelgren, Thomas Gundersen, Leif Hansen og Kennet Baarstad, Willy Mølberg, Karl Erik Dahlstrøm og Tom Buskoven

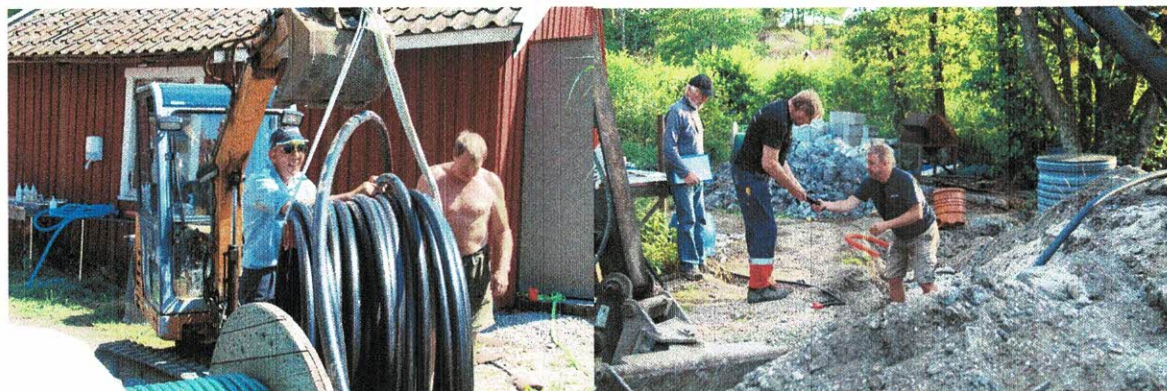
Bildene over er tatt våren 2012 da Kynningsruds kranbiler kom med takelementene på hovedbygget. Takelementene på toalettbygget kom i mars 2013. En fornøyd dugnadsgjeng overvar det «store løftet»: Fra høyre Jan Arntzen, Tom Buskoven, Leif Hansen, Kennet Baarstad, Steinar Pettersen, Jan Appelgren og Willy Mølberg.

Fra 2013 – 2017 innarbeider på «Grotta»: Carsten Henriksen, Arild Engh og Willy Mølberg i gang med å legge lydisolerende plater i taket. Bildet til høyre: Jan Appelgren, Tom Buskoven og Leif Hansen legger fliser i gulvene. Bildene tatt i 2014 og 2015.

11. Vann og avløp til Brottet 2014 – 2015

Gjennom de første årene med arrangementer i Brottet var mobile doer og sommerledninger med vann det som var av tilbud. Etter hvert vokste det imidlertid fram et sterkt behov for å få ordnede forhold med tilkobling til det kommunale systemet. Gjennom stor egeninnsats, men også stor hjelp fra Reidar Juul Reinertsen og Hvaler rørleggerbedrift ved Rune Svennes så ble Brottet og Amfigrotta knyttet til det kommunale nettet i 2015.

Samarbeidet med, og støtten fra, lokale næringsaktører (Reidar Reinertsen og Rune Svennes) var av beste merke da vi la vann- og avløp til Brottet i 2014, og slik har det fortsatt til denne dag!

12. Kulturleden, en del av kyststien på Hvaler 2014 – 2015

Med bakgrunn i at det på Spjærøy er både historiske bygg, kulturinstitusjoner, kulturområder og synlige tegn i terrenget på industriell virksomhet (Stenhoggervirksomhet), ble det søkt fylkeskommunen/Gjensidigestiftelsen om midler til merking av et kyststisystem kalt «Kulturleden». Lengden på denne sti-traseen er totalt 12 km, inkludert avstikkere til området med Brottet og Torvmyra.

Det ble satt opp informasjonstavler på følgende steder: Brottet, Kystmuseet Hvaler, Tredalen (Speidernes leirsted), Spjærøy kirke og Torvmyra. Det ble inngått grunneieravtaler (for merking av stien) med rundt 25 grunneiere.

Thor-Ivar Olsen, Paul Henriksen og Magne Årum (døde våren 2016) sto for arbeidet med montering av skilt og tavler.

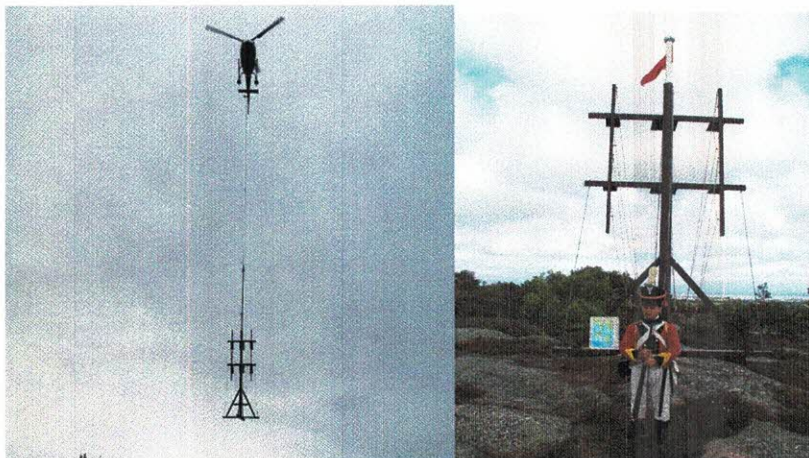
13. Modell av den optiske telegrafmasten på Skjelsbuveten 2013 - 2014

I april 2013 holdt historikeren Petter Ringen Johansen et foredrag på kystmuseet om det optiske telegrafsystemet (klaffetelegraf) som ble anlagt langs kysten som del av forsvarsverkene mot svenskene i årene før 1814. Avslutningsvis kom Ringen Johansen med en sterk oppfordring til Hvaler kulturvernforening om å reise en modell av en slik telegrafmast på Skjelsbuveten til Grunnlovsjubileet i 2014. Tilsvarende modeller var tidligere reist av historieinteresserte et par steder i Vestfold.

Oppfordringen fra Ringen Johansen ble tatt på alvor og tre dyktige håndverkere og medlemmer i foreningen meldte seg til jobben; Thor-Ivar Olsen, Petter Wistner og Eivind Børresen. Kontakt ble tatt med miljøet i Vestfold, og derfra fikk vi uvurderlig hjelp ikke minst med tegninger og praktiske råd. Arbeidet startet i Amfigrotta høsten 2013. Den 25. mai i 2014 ble masta høytidelig markert på Skjelsbuveten i nærvær av bl.a. fylkesordfører Ole Haabeth og ordfører på Hvaler Eivind Borge.

Eivind Børresen, Thor Ivar Olsen og Petter Wistner i Amfigrotta høsten 2013. Til høyre: Med hjelp av kommunes folk blir masta reist for videre å bli fraktet med helikopter til Skjelsbuveten i mai 2014.

Med helikopterfrakt betalt av Nettpartner, ble masta fløyet til «Veten» 12. mai i 2014. En tidsriktig kledd soldat (1814) var med og salutterte da masta ble markert 25. mai.

14. Mundastua, den tredje kystledhytta 2015 – 2016

Da Hvaler kulturvernforening overtok forvaltning og drift av området ved Skjelsbusundet i 2004, fulgte det også med to hytter (Kystledhytta og Klyven) som, i sin opprinnelse, var en del av anlegget for stenindustrien. I 2012 inngikk foreningen et samarbeid med Oslofjordens friluftsråd om å leie ut hyttene som kystledhytter. Dette skulle vise seg å bli et meget godt og økonomisk riktig samarbeid.

Arbeidet på Mundastua startet høsten 2014 og arbeidet pågikk parallelt med arbeidet på Nordgårdsbrygga. Mundastua åpnet for gjester 1. juli 2016.

En svært viktig forhold ved drift av kystledhyttene er istandsetting og tilsyn, både før og etter sesongen, men også daglig når gjestene har reist. Anne-Lise Persson, Jan Vassdal, Rita Wiborg og Anne-Lise Eriksen utgjør et meget viktig apparat i så måte

15. Nordgårdsbrygga, 2013 – 2016

Arbeidet med å bygge en stolpebrygge over den gamle Nordgårdsbrygga, eller «stenbrygga» som den ble kalt på folkemunne, startet i september 2015 (den første pålen ble satt 19. oktober 2015). Brygga skal fylle flere formål:

- Utgjøre et solid bryggesystem både for de kommunale båtplassene, for tradisjonsbåter på sør-siden (Museumshavna) og for gjester til kystledhyttene
- Utgjøre en del av friarealet og være et tilbud til allmennheten både for fiske og rekreasjon.

- Være en attraktiv anløpshavn for charter-båter, herunder DS Hvaler nå den kommer i drift
- Fremstå som arena for ulike typer kulturaktiviteter.

Paul Henriksen og Willy Møllberg gjør stikk (med et sveiset armeringsjern) for å anslå dybdeforhold i ytterkant av den gamle stenbrygga i januar 2013. På grunnlag av disse målingene, grunnboringer gjort av Petter Olsen AS og analyser gjort av Multiconsult AS ble det utarbeidet en rapport som grunnlag for byggesøknad.

Boring for undersøkelser av løsmasser og avstand til fjell ved Petter Olsen AS i 2013. Den første pålen settes av Morten Nordheim 2. september 2015

Bildene tatt i august 2016 viser arbeidet som i stor grad har foregått fra flåter: Carsten Henriksen, Jan Vassdal, Jonas Jonassen og Petter Wistner .

Fortsatt vinter, men dugnadsgjengen er fornøyd med fremdriften. På bildet til venstre: Arild Johannessen, Espen Wistner, Jonas Jonassen og Thor Ivar Olsen. . Bildet til høyre: Kennet Baarstad, Tom Buskoven, Carsten Henriksen, Per Christiansen, Thor-Ivar Olsen, Steinar Pettersen, Espen Wistner, Leif Hansen, Paul Henriksen, Peter Wistner og Asbjørn Svendsby.

16. Gamle Brekke skole 2014 - 2019

I 2014 startet for alvor arbeidet som på mange vis realiserer de ønsker og drømmer som lokalhistoriker Andreas Madsen i Hvaler historielag hadde allerede i 1937 da de fikk overført eiendomsretten til gamle Brekke skole fra Hvaler kommune. Huset, som i lange perioder sto tomt, forfalt og på 90-tallet var det nødvendig å gjennomføre straktiltak både i tak og vegger. Noe av dette var vellykket, andre tiltak mindre vellykket. Uansett, viljen til å berge huset med den mangesidige historien har vært levende i generasjoner.

I 2012/2013 var det klart at foreningen måtte ta en avgjørelse. Kommunen kastet sine øyne på huset som lå i området øremerket for nye behov. Et tydelig engasjement fra Hvaler kulturvernforening bl.a. uttalt i Fredriksstad Blad, initiativ fra Irina Bjørnvald i kommunens byggesaksavdeling og dernest fra fylkeskonservatoren hindret rivning slik enkelte i kommunens administrasjon ivret for. Fra den samme fylkeskonservatoren kom det midler til en bygningshistorisk utredning – vi var i gang med mål om å bli ferdig i 2019/2020. Med spesiell stor innsats fra dugnadsleder Eivind Børresen ble målsettingen om ferdigstillelse allerede oppnådd våren 2019 med åpning av Brekke skole (første etasje) som kystledhytte fra april samme år. Første år som kystledhytte ga som resultat 68 uteleiedøgn, et meget godt resultat.

En av de første dugnadene på Brekke i september 2015: Eivind Børresen, Frode Lund, Arnt Otto Arntsen, Bjørn Reffsgård, Arne Ivar Andersen, Elisabeth Schrader, Johan Jervel, Frode Lund, Ragnar Holthe, Kjell Ole Brobakken og Ragnhild Nordengen og Paul H. Høyt på veggen henger de: Paul Henriksen, Frode Lund, Jan Borger Bentzen , Kjell Ole Brobakken, Sølvi Risvaag og Eivind Børresen.

Salg av gamle plansjer og kart fra de gamle grendeskolene, ble etter hvert stilt ut og solgt. Her Ragnhild Nordengen og Marianne Antonsen på utstillingen arrangert i Rådhuset. Birgit Sandstrøm og Ragnhild Nordengen gikk på kurs i restaurering av gamle vinduer og fikk med det tilgang til svært nyttig kunnskap for arbeidet med Brekke skole.

Til venstre: en av de mange befaringene sammen med Stefan Ädel fra fylkeskonservatoren, her i 2. etasje sammen med Eivind Børresen, Arnt Otto Arntsen, Kjell Ole Brobakken og Paul Henriksen.

Forsommeren 2019, Ragnhild Nordengen og Jan Borger Berntsen står på for å gjøre 2. etasje ferdig til å ta imot elever fra barneskolene under kulturminnedagene i september

De som leier seg inn på gamle Brekke skole, kommer til et smykke av et hus. Her fra stuene og det flotte kjøkkenet med grue og bakerovn

Gamle Brekke skole med tilhørende stolpehus ferdig restaurert 2019

17. Samarbeidsprosjektet med Hvaler kommune

1. Kulturminnedagene

I 2017 fikk Hvaler Kulturvernforening en utfordring fra kommunalsjef Thea Gaulen i Hvaler kommune om å ta et koordineringsansvar for den lokale avviklingen av Kulturminnedagene som arrangeres landet over i september hvert år. Denne utfordringen tok vi, noe som skulle vise seg å bli innledningen på et omfattende samarbeid både med Hvaler kommune og en rekke frivillige organisasjoner i 2017, 2018 og i september 2019.

fra arrangementene i Spjørøy kirke og Folkets Hus i 2017. Samarbeidet med kommunen har igjen gitt grunnlag for bredt samarbeid med lag og foreninger

Fra kulturminnedagene 2019 på Brekke skole med tema - "Fremtidens Kulturarv" Anne-Lise Eriksen, Thomas Olsen og skuespilleren Terje

Brevik sammen med elevene 13. september. "Læreren" sjekker elevene for lus.

2. Arekilen

Prosjektet i verneområdet Arekilen består av arbeid med å lage en ny modell av Arkimedesskruen samt etablere utkikkspunkt og senere et fugletårn i tilknytning til den nye Arkimesedskruen. Utkikkspunktet (plattformen) midt inne i våtmarksområdet er allerede på plass, mens Arkimedesskruen er ventet ferdig i 2020 evt. tidlig i 2021 avhengig av muligheter for å frakte den tunge "skruen" inn i Arekilen.

En fornøyd gjeng i gang med å lage en utkikkspattform i Arekilen. På bildet fra venstre : Asger Bentzen, Carl Erik Madsen, Trond Bergersen, Kai Hermansen, Kåre Næss, Ragnar Holte og Kåre Adolfsen. Foto Geir Ove Haug.

I 2018 ble den gamle modellen av Arkimedesskruen løftet ut og kjørt til Petter Wistners verksted. Her leder han arbeidet der også Frode Lund og Ragnar Holte er med (2019).

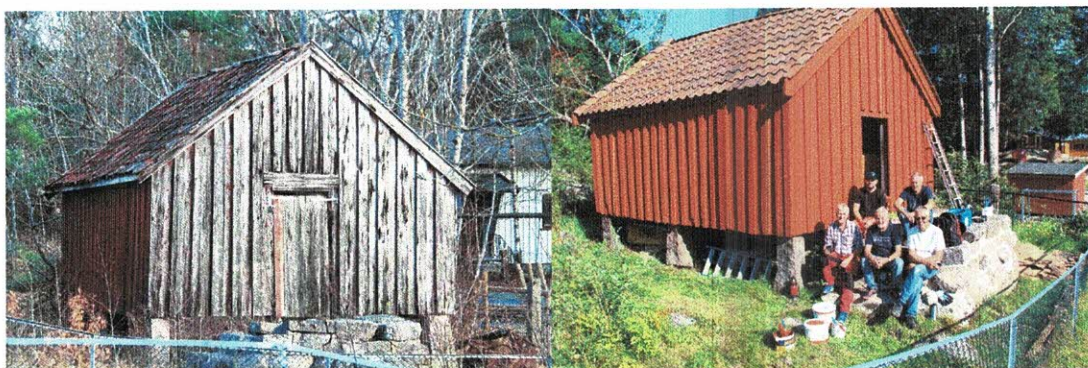
3. Festningsholmen

På Festningsholmen, Akerøya, består samarbeidsprosjektet med kommunen i å lage fire nye kanonlavetter samt få på plass tre informasjonsplater om historien, restaureringshistorien og stedets flora. Kanonlavettene er det Petter Wistner som har laget, mens en prosjektgruppe bestående av Monika Olsen, Arnt Otto Arntsen, Jan Ingar Båtvik, Inger Jensen og Paul Henriksen har stått for utforming av platene som er montert opp av Skjærgårdstjenesten.

5. Stolpehuset (stabburet) på Brekke

I forbindelse med oppstart med arbeidet på gamle Brekke skole, ble det klart at det gamle stolpehuset (stabburet) var under sterkt forfall både med store hull i taket og råte i veggene. Da kommunen jobbet med kulturminneplanen (vedtatt 2017) foreslo kulturvernforeningen at dette huset skulle prioriteres for et videre vern slik fylkeskonservatoren sterkt anbefalte. Kulturvernforeningen foreslo så at vi kunne ta ansvaret for istandsetting med midler kommunen stilte til rådighet. Stolpehuset stor ferdig restaurert høsten 2019

Stolpehuset som var under sterkt forfall og ropte på å bli restaurert da gjengen til høyre startet arbeidet under ledelse av Eivind Børresen. Sammen med Eivind Paul Henriksen, Knut Hjortland, Frode Lund og Ragnar Holte. Jan Berntsen var ikke tilstede da bildet ble tatt.

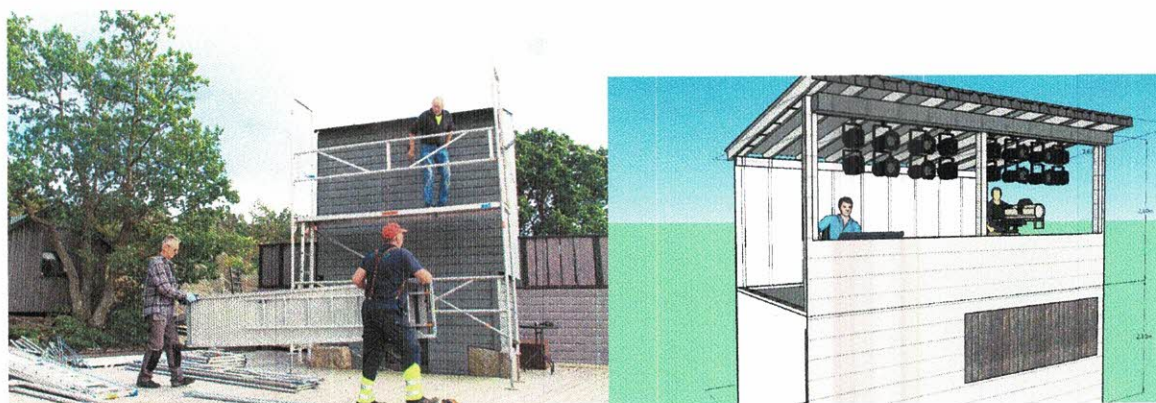
18. Prosjekter påbegynt i 2019 i Brottet og området rundt.

1. Nye trapper, gangveier og tribune i Brottet ferdig til musikkspillet Fyret

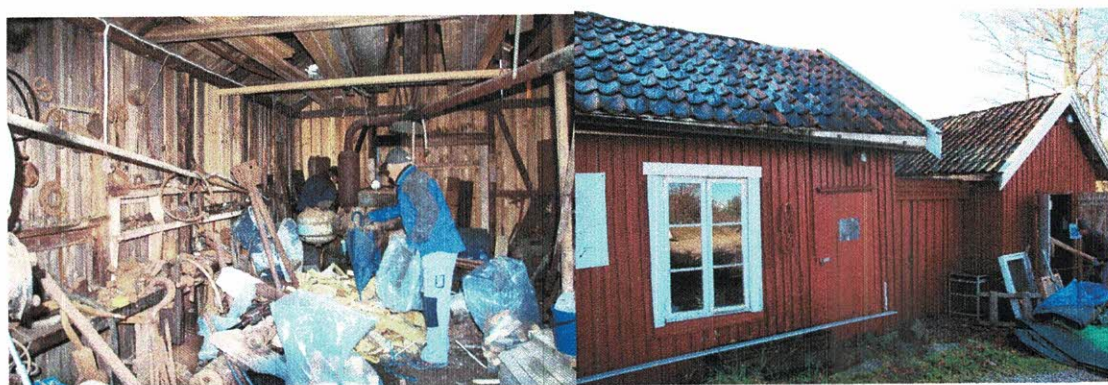
På bildene Thor-Ivar Olsen, Jan Arntzen, Jan Appelgren, Asbjørn Svendsby, Kennet Baarstad og Erling Olsen

2. Fire lystårn og et teknisk tårn for lyd og lys skal utbedre og sikres med sjalusier

Knut Hjortland, Jan Vassdal og Ragnar Holte forbereder arbeidet med tårna som er tegnet av Ragnar Windahl

3. Forberedende arbeid knyttet til restaurering av det gamle maskin-huset fra stenhoggerperioden

Kulturvernforeningen har tatt over ansvaret fra kystmuseet for å få satt i stand de gamle bygningene fra Stenhoggerperioden. Tidligere er smia restaurert, nå er tiden inne for å sette i stand det gamle kompressorhuset. Asbjørn Svendsby, Kent Johannessen og Knut Hjortland rydder.

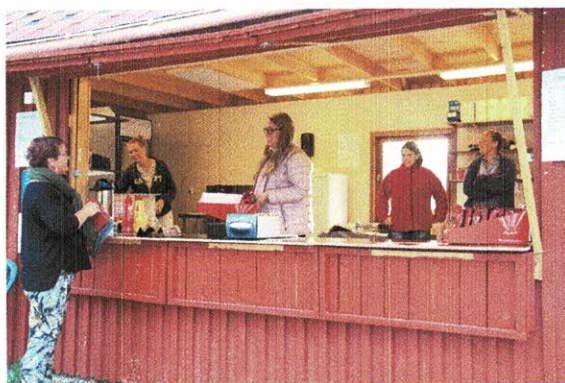
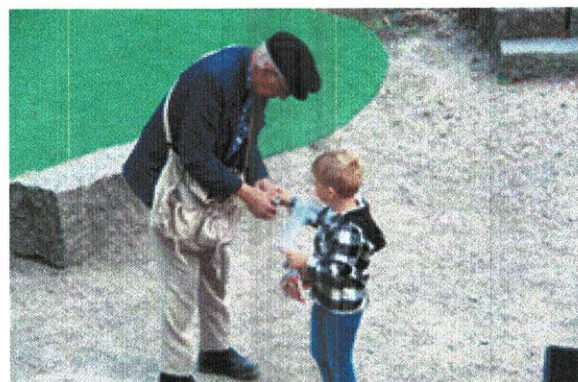

4. Forberedelser for å bygge et båtskur som byggeplass for en replika av en Hvalerskøyte anno 1880. I dette "skuret" skal også skøyte "Skarven" repareres.

Prosjektgruppa for arbeidet med Hvalerskøyta på befaring til Marinemuseet for å se på en modell av den som skal bygges i full størrelse. Prosjektgruppa består av Carsten Henriksen (ikke med på befaringen), Thor-Ivar Olsen, Paul Henriksen, Erlend Arntzen Dale, Arnt Otto Arntsen og Knut Sørensen.

19. Et stort frivillig apparat for å sikre inntekter og gjennomføring av arrangementene

Dugnadsaktiviteten i kulturvernforeningen er ikke bare knyttet til arbeidet på de store prosjektene. Ikke minst er det viktig å fremheve det betydelige arbeidet som er knyttet til **styrearbeid, loddsalg, regnskapsførsel, rapporteringer, søknader og til arrangementer i Brottet, byggedagen og julemarkedet**. Vi snakker også her om flere tusen timer pr år.

Irene Storehjelm med loddbooka, Øystein Bergersen som arenavert og sukkertøyselger gjennom mange år og frivillige ved forestillingene i Brottet, er eksempler på det store apparatet av frivillige som bærer foreningens mangesidige arbeid.

Under ledelse av Anne-Lise Eriksen og Tone Bergerud Eriksen har en egen komite gjennom flere år sørget for vellykkede arrangementer og mange frivillige i aksjon både på julemarkedet og byggedagen.

Hva har skapt grunnlaget for et mangeårig og sterkt dugnadsmiljø?

At dugnadsarbeidet i kulturvernforeningen har vakt oppsikt og interesse langt utenfor Hvaler, har vi mangt et bevis på. Mange er det også som har spurt om hva som har skapt et slik miljø der folk har stått på år ut og år inn, og der det har vært en økning i antallet personer som har engasjert seg. Hvor mange har vi ikke et eksakt tall på, men ved slutten av 2019 er stammen av «faste dugnadsarbeidere» i Brottet og på gamle Brekke skole rundt 35 personer. I tillegg kommer alle dem som er nevnt i kapitlet over. Her skal også nevnes at rundt 10 personer er engasjert i dugnad på Kystmuseet for å holde bygninger og det vakre området på Nordgården i orden. I vårt nærmiljø betyr det at nærmere 50 personer deltar i dugnader «året rundt».

Kaffen og den uhøytidelige samtalen er en viktig del av dugnadskulturen. Her en pust i arbeidet med brygga. Fra venstre: Thor-Ivar Olsen, Leif Hansen, Tone Bergerud Eriksen, Espen Wistner, Jonas Jonassen og Arild Johannessen. I gruppa bak: Per Christiansen, Tom Buskoven, Petter Wistner, Asbjørn Svendsby og Egil Hauge Pedersen (skjult). Skal jeg kortfattet summere opp det jeg vil kalle suksessfaktorene så er det som følger:

- **God organisering og tilrettelegging av arbeidet.** De som kommer på «jobb» skal vite hva de skal gjøre, hva slags verktøy som er nødvendig og at materialer etc. er på plass.
- **Bred kompetanse på flere håndverksområder.** Vi snakker her om dugnadsarbeidere hvorav mange har et langt liv knyttet til ulike håndverksområder og mekanisk arbeid. Vi som står utenfor disse erfaringsområdene trekkes like vel med og lærer mye
- **Humor og den gode fleipen er viktige ingredienser.** Kjemien og humoren er viktig som bindemiddel i det sosiale fellesskapet som dugnadsarbeid er. Her hører det også med at foreningen er seg bevisst viktigheten av også å arrangere sosiale treff som julefest, mat på utvalgte dugnader, sørge for billetter til forestillinger osv.
- **Dugnadsarbeidet blir sett og oppmuntret.** Oppslag både i media, løpende omtale på foreningens hjemmeside/facebook-side, mottatte priser (oppslag under) og den materielle og finansielle støtte arbeidet har fått fra næringsliv og offentlige myndigheter motiverer til innsats.
- **Identifikasjon med kulturvernforeningens arbeidsgrunnlag.** Selv om mye av dugnadsarbeidet de siste årene har bestått i å bygge nytt, er dette likevel prosjekter knyttet nært opp til den historie og kultur som kulturvernforeningen har som sitt «mandat». I så måte oppleves dugnadsarbeidet nettopp som kulturvern og som en måte å formidle kystens historie og kultur.

Dugnadsarbeidet som et viktig bidrag til i folkehelsearbeidet

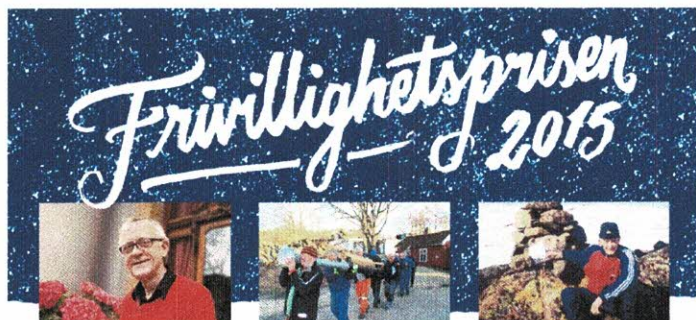

«Trivsel, aktivitet, deltagelse og identitet – grunnlaget for folkehelsearbeidet i Hvaler kommune» (Plan for folkehelse).

Fra Stortingsmelding 34, Folkehelsemeldingen har jeg sakset følgende utsagn:

«Gode samfunn er kjennetegnet av trivsel og aktivitet i nærmiljøene, hvor innbyggerne stiller opp for hverandre og fellesskapet. Deltagelse i frivillige organisasjoner skaper muligheter for felles opplevelser, vennskap, identitet og tilhørighet

Det er nettopp dette dugnadsarbeidet i regi av Hvaler kulturvernforening handler om.

Aasmund Robert Vik

Hvaler kulturvernforening

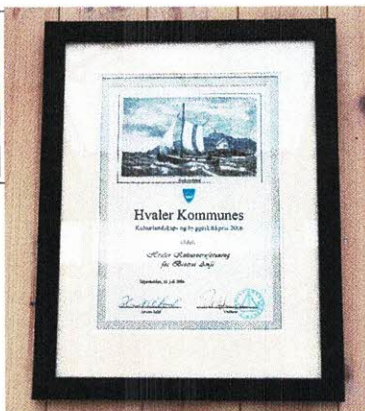
Gunnar Bruheim

NOMINASJONER OG PRISER

Nominert som en av ti semifinalister til den nasjonale frivillighetsprisen i 2015. Foreningen gikk til finalen som en av tre kandidater juryen plukket ut.

Vinner av Oslofjordprisen 2016 som deles ut av Oslofjordens friluftsråd. Thor-Ivar Olsen, Anne-Lise Eriksen og Paul Henriksen deltok på OFs årsmøte og mottok diplom, blomst og en flott trebolle av styreleder i OF Inger Johanne Bjørnstad

Hvaler kommunes byggeskikkpris i 2006 for Brottet og Kommunens kulturpris i 2018 bl.a. for det omfattende dugnadsarbeidet.

Jan Arntzen og Paul Henriksen, her sammen med Hans Petter Thøgersen i Brottet i 2019, er begge hedret for sin innsats i Kulturvernforeningen, Jan med Kongens Fortjenestemedalje i gull (2006), Paul gjennom å bli invitert til samling for ildsjeler på Slottet (2019). Paul har i tillegg mottatt Rotarys høyeste utmerkelse «Paul Harris-prisen» for det frivillige arbeidet.

- Hvaler kulturvernforening ble av Norges Kulturvernforbund nominert som en av tre kandidater til Kulturminnedagsprisen i 2017

Representanter for dugnadsgruppene på Brekke, på Kystmuseet Hvaler og i Brottet samlet til fest i november 2019

Takk for innsatsen alle og enhver - et spennende og humørfyllt dugnadsår venter oss i 2020.

Appendix - det er viktig å ta med seg humor inn i dugnadsarbeidet. Så langt jeg evner og har tid, sender jeg derfor ut et dugnadsvers søndag kveld. Ta med dere noen eksempler her:

Melodi: Bestemor skogmus Ja i morgen vet hver arbeidskar klokka fire han på dugnad drar for da ligger leder'n klar på lur og han fanger alle mennene som er på tur , han har jobb til deg han har jobb til meg Han har jobb til tralalei Opp'i lia vokser hytta frem og på brygga lange bærespenn det er mange her som venter på å få sage litt og aller helst en spiker slå det er jobb til meg , det er jobb til deg det er jobb til tralalei	Fritt etter «Blåveispiken» Jeg går og rusler på Hvaler-stier der folk har vandret i hundre år. Da kommer mot meg en stilig type med sølv i håret rundt 70 år Han snakker vennlig om dugnadsloven og det den krever av hver en mann om vask av bilen som nok måte vente, til du har tømt neste malingspann For når du kommer på mandagsdugnad sånn der omtrent rundt vårt eftasvæl da skal vi male og platting lage gi skøyta rekke og nye stag.

Mel.: "Blott en dag" Brott en dag så er det atter mandag Brott til dugnad du skal stille gå Brott en dag vil atter sommer komme Brott en dag til Brottet folket må Ja til denne festen brygge nå skal bygges Stor og fin til dans, ja sang og spill Brott en dag skal brygga den stå ferdig Brottsjø kaller, lad nå opp din drill	Mel.: Ein skigard kan ikkje vara evig No ska du sova I morgon er det atter dugnadstid, Då ska me jobba, ja skikkelig jobba men også tid til <i>mobbing</i> ska vi gi med svart i koppen, ja bøy i kroppen skal me i ny ei uke atter gå Ein dugnad kommer alltid veit du Ja, KOMMER alltid.....
Mel: Du skal få en dag i mårrå... Det var en ornt'li arbeidskar som var så trist og lei Han ville dra på dugnad han , men kona hu sa nei, Nå må du ta deg sammen, bilen kan'ke se ut sånn Men så hørte han et sus som i'fra Dypedal det kom Du må komme deg på dugnad, i morra klokka fem, da tar vi kost og malerspannet frem For da skal vi vaske buer, male vegg og uteplass Ja-for male skal vi selv på gammeldass Og hvis du har no'n krefter att og kona ikke gret på tirsda'n vaske bilen din og ta no'n nye grep Du må komme deg på dugnad i morra klokka fem da tar vi kost og malerspannet frem	Mel.: Det er sommer det er sol og det er søndag Det er søndag det er dugnad alt i morra Alle dugnadshjerter banker for det I fra øst og vest på Hvaler kommer gutta gjøre jobben, ja skjemte og le Det lyder just som klokke klang Men det er dugnad-guttas sang Det er søndag det er dugnad alt i morra dugnadsgutta er glade for det – tjo hei!

Laget av kunstneren Egil Syversen og har sin naturlige plass i Amfigrotta.

Dypedal 22.11.2019

Paul Henriksen

Leder i Hvaler Kulturvernforening